

تأثیر ریسک کنترل داخلی بر مشکلات نمایندگی

سمیه عباسی^۱

مریم صفرپور^{۲*}

فرزین خوشکار^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

چکیده

هدف این پژوهش تأثیر ریسک کنترل داخلی بر مشکلات نمایندگی می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است. داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، از بانک اطلاعاتی «ره آورد نوین» استخراج شده است. به منظور نیل به این هدف ۹۴۵ سال-شرکت (۱۳۵ شرکت برای هفت سال) مشاهده جمع آوری شده از گزارشات مالی سالیانه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد آزمون قرار گرفته اند. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی استفاده گردید. با استفاده از داده‌های ترکیبی می توان به دو روش، مدل‌های رگرسیونی را تخمین زد (تلفیقی و پانل). به منظور تعیین روش تخمین از آزمون F لیمر استفاده گردید و در صورت استفاده از روش پانل، می توان به یکی از دو صورت مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی انجام گیرد که به منظور تشخیص نوع مدل، از آزمون هاسمن استفاده گردید. یافته‌های پژوهش نشان می دهد ریسک کنترل داخلی بر مشکلات نمایندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

واژگان کلیدی

ریسک، کنترل داخلی، مشکلات نمایندگی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (abbasi.s@hnhk.ac.ir)

۲- مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (m.safarpour@hnhk.ac.ir*)

۳- مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (f.khoshkar@hnhk.ac.ir)

۱. مقدمه

به دنبال رسوایی مالی شرکت هایی همچون انرون و ورلداکام و بحران های مالی، طی دو دهه اخیر، انگشت اتهام تا حدودی به سمت حسابرسان نشانه رفته است. درایران نیز پس از کشف تقلب بانکی ۱۳۹۰ و بحث تقلب ۳۰۰۰ میلیارد تومانی که بزرگترین تقلب کشف و رسانه ای شده در تاریخ اقتصاد ایران است. طی بررسی های به عمل آمده، ضعف کنترل داخلی یکی از علل اصلی آن شناخته شده است. در سال ۲۰۰۲ قانون ساربنز-آکسلی^۱ شرکت ها را ملزم به انتشار گزارش کنترل های داخلی کرده است و درایران نیز سازمان بورس اوراق بهادار در سال ۱۳۹۱ اقدام به انتشار دستورالعمل کنترل داخلی کرده و بر این اساس حسابرس مستقل موظف است در خصوص استقرار و به کارگیری اثربخش کنترل داخلی اظهار نظر کند (سازمان بورس اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

ادبیات درحال رشد مربوط به عوامل تعیین کننده هزینه مبادرتی به عوامل ریسک مرتبط با ویژگی های صاحبکار از قبیل؛ اندازه و پیچیدگی صاحبکار، کیفیت کنترل داخلی، ریسک تجاری و راهبری شرکتی مرتبط است. ضعف در کنترل داخلی به صورت ضعف در جزء یا اجزای کنترل داخلی و اصول مربوط به نحوی که احتمال دستیابی واحد تجاری به اهداف خود را کاهش دهد تعریف می شود شرکتهایی که کنترلهای داخلی خود را با تدبیر طراحی و اجرا می کنند می توانند از معضلاتی که در صورت نبود این کنترل ها پدید خواهد آمد، جلوگیری نمایند. کنترلهای داخلی اثربخش نه تنها بر عملیات واحد تجاری، بلکه بر فرایند حسابرسی مستقل، کیفیت اطلاعات و کاهش هزینه ها تاثیر می گذارد. (مهام، ۱۳۸۱).

حسابرسان مستقل با آگاهی از نقاط ضعف موجود در کنترل های داخلی برنامه ریزی حسابرسی خود را متناسب با آن شرایط تنظیم می کنند کیفیت کنترل های داخلی شرکت مورد رسیدگی و کفایت یا عدم کفایت آن بیش از هر عامل دیگری تعیین کننده نحوه رسیدگی حسابرسان است. چنانچه کنترل های داخلی موثر باشد آنگاه حسابرسان به صحت سوابق حسابداری مربوط اعتماد کرده و در نتیجه با کار نسبتا کمتری قادر به اظهار نظر گردند. کنترل های داخلی موثر، شرکت را در حفاظت دارایی و ثبت صحیح و کامل معاملات یاری نموده و کاهش حجم رسیدگی ها و در نتیجه کاهش هزینه نمایندگی را نیز بدنبال خواهد داشت (صادقی، ۱۳۷۶).

ارتباط بین سهامداران و مدیران مملو از تضاد منافع است که از جدایی مالکیت و کنترل، تفاوت اهداف سهامداران و مدیران و عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران ناشی می شود (دی، ۲۰۰۸). این تضاد منافع با نظریه نمایندگی بیان می شود. رابطه ی نمایندگی به صورت قراردادی است که به موجب آن یک یا چند شخص (مالک یا مالکان) شخص دیگری (نماینده) را برای اجرای برخی بعضی خدمات از جانب خود به کارگماشته و اختیار تصمیم گیری را به وی تفویض می نمایند. (جنسن و مکلینگ، ۱۹۷۶). هم چنین نظریه نمایندگی بیان می کند که ساختار مالکیت بهینه می تواند هزینه نمایندگی را کاهش دهد (جنسن و مکلینگ، ۱۹۷۶). رابطه بین سهامدار و مدیر، مدیر عامل و مدیران دایره های مختلف سازمان، شخص (حقیقی یا حقوقی) با وکیل و بیمه گر نمونه هایی از نظریه نمایندگی است. وجود رابطه ی نمایندگی متضمن ایجاد هزینه های نمایندگی است (نمازی، ۱۳۸۴).

¹-Sarbanes-Oxley Act (SOX)

² - Dey

³ - Jensen and Meckling

در بحث هزینه نمایندگی، جنسن و مک‌لینگ (۱۹۷۶) استدلال می‌کنند که یک رویکرد برای کاهش هزینه‌های نمایندگی بکارگیری حسابرسان مستقل، کمیته حسابرسی است. حسابرسان مستقل می‌توانند به عنوان یک سازوکار با اهمیت خارجی حاکمیت شرکتی، با اطمینان دادن به سهامداران در مورد کیفیت صورت‌های مالی تهیه شده، هزینه‌های نمایندگی را کاهش دهند. اجرای حسابرسی توسط حسابرسان مستقل نقش بسیار مهمی در بهبود کیفیت افشای اطلاعات مالی و قابلیت اتکای آن دارد (فرگوسن، ۲۰۰۴). در سال‌های اخیر، کیفیت افشا به یکی از مهم‌ترین سازوکارهای راهبری شرکتی تبدیل شده است. حسابرسان جهت، حسابرسی شرکت به شناخت سیستم کنترل داخلی صاحبکار نیاز دارند. ضعف در کنترل داخلی به صورت ضعف در جزء یا اجزای کنترل داخلی و اصول مربوط به نحوی که احتمال دستیابی واحد تجاری به اهداف خود را کاهش دهد تعریف می‌شود شرکت‌هایی که کنترل‌های داخلی خود را با تدبیر طراحی و اجرا می‌کنند می‌توانند از معضلاتی که در صورت نبود این کنترل‌ها پدید خواهد آمد، جلوگیری نمایند. کنترل‌های داخلی اثربخش نه تنها بر عملیات واحد تجاری، بلکه بر فرایند حسابرسی مستقل، کیفیت اطلاعات و کاهش هزینه‌ها تأثیر می‌گذارد.

مطالعات پیشین نشان می‌دهد که ضعف کنترل داخلی تعهدات با کیفیت پایین و احتمال نادرست بودن گزارش مالی را افزایش می‌دهد. این شواهد توسط جریانی دیگر از تحقیقات تأیید شده است که نشان می‌دهد شرکت‌های دارای ضعف کنترل داخلی نسبت به شرکت‌هایی که ضعف کنترل داخلی ندارند هزینه نمایندگی بیشتری پرداخت می‌کنند (هوگان و ویلکینس، ۲۰۰۸؛ راگونان دان و رامانا، ۲۰۰۶؛ کریشنن و همکاران، ۲۰۱۰؛ الدر و همکاران، ۲۰۰۹). بل و همکاران (۲۰۰۲) به طور تجربی نشان دادند ریسک کسب و کار به ویژه ریسک ضعف کنترل داخلی، هزینه نمایندگی را افزایش می‌دهد. با توجه به مطالب بیان شده، پژوهش حاضر در پی پاسخی به این سؤال است که ریسک کنترلی داخلی بر مشکلات نمایندگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران چه تأثیری دارد؟

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

اهمیت این پژوهش را می‌توان در قالب رخدادهای اخیر کشورها مطرح نمود. سوءاستفاده‌ها و اختلاس‌های مالی اخیر در شرکت‌ها، نیازمبرم به وجود سیستم کنترل داخلی را می‌طلبد. وجود کنترل‌های داخلی و کارایی هرچه بیشتر این سیستم، اعتباری دوچندان به فعالیت‌های سازمان داده و توجه ذی‌نفعان را به این موضوع مهم جلب می‌کند. کنترل‌های داخلی می‌تواند تأثیرات قابل ملاحظه‌ای در برآوردن نیازهای استفاده‌کنندگان بگذارد. یکی از مهم‌ترین استفاده‌کنندگان از گزارش کنترل‌های داخلی، حسابرسان مستقل می‌باشند که در صورت کسب شناخت کافی و تصمیم به اتکا بر آن، جنبه‌های مختلفی از عملیات حسابرسی مستقل تحت تأثیر قرار می‌گیرد. هزینه نمایندگی، هزینه اقتصادی است که به سازمانها تحمیل می‌شود و همین عامل باعث ایجاد تحقیقات زیادی در جهت بررسی عوامل موثر بر مشکلات نمایندگی شده است. تحقیقاتی مانند سیمونیک^۹، فرانسیس^{۱۰} رابطه بین هزینه نمایندگی را با عوامل بیرونی مانند اندازه شرکت، پیچیدگی و ریسک پذیر بودن شرکتها سنجیدند. این تحقیقات با پشتوانه تئوری جانشینی شروع می‌شوند. (لینگ و

^۴ -Hogan and Wilkins

^۵ - Raghunandan and Rama

^۶ - Krishnan et al

^۷ - Elder et al

^۸ - Bell et al

^۹ - Simonik

^{۱۰} -Francis

همکاران ۱۱، ۲۰۰۸). در ایران نیز، به دلیل روند خصوصی شدن برخی شرکتها، بررسی این موضوع که ریسک کنترل داخلی از دیدگاه حسابرسان که وظیفه اعتباردهی به صورتهای مالی را برعهده دارند چه تأثیری در شدت مسئله نمایندگی دارد، نیازی اساسی به نظر می رسد.

با جدایی مالکیت از مدیریت شرکتها، این امکان به وجود می آید که مدیران تصمیم هایی اتخاذ نمایند که در راستای منافع خود و مغایر با منافع سهام داران باشد. (جنسن ومک لینگ ۱۹۷۶) تضاد منافع که از آن به عنوان "مساله نمایندگی" تعبیر می شود، ناشی از دو علت عمده است: اول اینکه هر یک از صاحب نفع های شرکت های سهامی عام ترجیحات متفاوتی دارند و دیگر این که هیچ کدام اطلاعات کاملی در مورد، اقدام ها، دانش و ترجیحات دیگری ندارند. (برل ومینز، ۱۹۳۲)

تئوری نمایندگی به این موضوع اشاره دارد که بخشی از عملیات شرکت ها به روابط نمایندگی بین سهامداران و مدیران مربوط می شود. در واقع جدایی مالکیت سهام و کنترل مدیریت بر عملیات شرکت می تواند به تضاد منافع منجر شود و هزینه های نمایندگی ناشی از این تضاد منافع بین مدیران و سهامداران بوجود آید بدون این مسئله نمایندگی، کیفیت گزارشگری هیچ مسئله خاصی نخواهد داشت چون مدیران هیچگونه انگیزه ای برای تحریف گزارشات مالی یا مخفی نگه داشتن اطلاعات ندارند. حاکمیت شرکتی یکی از ساز و کارهای کاهش مسئله نمایندگی است. مکانیزم های حاکمیت شرکتی می تواند فرصتهای مدیریت سود را کاهش و در نتیجه کیفیت سود را افزایش دهد.

تأثیر نمایندگی عبارت است از نوعی قرار داد که طبق آن یک یا چند نفر (مالک یا مالکین) شخص دیگری (نماینده یا مدیر) را مامور به اجرای عملیاتی میکنند و در این راستا اختیار اتخاذ برخی تصمیمات را نیز به وی تفویض مینماید (جنسن، ۱۹۸۶). با برقراری تأثیر نمایندگی هر یک از طرفین تأثیر به دنبال حداکثر کردن منافع شخصی خویش می باشند. از آنجا که تابع مطلوبیت مدیران با مالکان یکسان نیست، بین آنها تضاد منافع وجود دارد. به دلیل وجود تضاد منافع، مدیران لزوماً در پی کسب حداکثر منافع برای مالک (مالکان) خواهند بود. مشکل نمایندگی عبارت است، از ترغیب نماینده به اتخاذ تصمیماتی که موجب حداکثر شدن رفاه مالک (مالکان) گردد (نوروش و همکاران، ۱۳۸۸).

در حال حاضر، تنها سه چهارچوب کنترل داخلی توسط مدیران و حسابداران و حسابرسان مستقل برون سازمانی، و متخصصین حسابرسی داخلی، به رسمیت شناخته شده اند که عبارتند از کنترل داخلی - چارچوب یکپارچه^{۱۱}، تدوین شده توسط کوسو در سال ۱۹۹۲ (غالباً به چارچوب کوسو معروف است). رهنمود کنترل^{۱۳}، منتشر شده توسط انجمن حسابداران رسمی کانادا در سال ۱۹۹۵ (غالباً به چارچوب کوکو معروف است)؛ و کنترل داخلی - رهنمود تجدید نظر شده برای مدیران، همراه با قانون ترکیبی^{۱۴}، توسط هیأت گزارشگری مالی^{۱۵} منتشر شده در سال ۱۹۹۹ و تجدید نظر شده در سال ۲۰۰۵ (غالباً به گزارش تورن بال معروف است). چارچوب کنترل داخلی فناوری اطلاعات، کویت^{۱۶}، به گونه ای خاص طراحی شده است تا رهنمودی را برای رشد و توسعه و ارزیابی مناسب فرایند نظام راهبری فناوری اطلاعات به وجود آورد. هیچگونه تفاوت های ذاتی، و ماهوی، بین کوسو، کوکو و تورن بال وجود ندارد. همه چارچوبها، شامل

¹¹. Ling et al

¹². Internal Control-Integrated Framework

¹³. Guidance On Control

¹⁴. Internal Control Revised Guide For Directors On The Combined Code

¹⁵. Financial Reporting Council

¹⁶. Control Objective For Information And Related Technology

تعاریف کنترل داخلی، شرح و توصیف فرایندهای است که اطمینان معقول و منطقی را در خصوص دستیابی به هدفهای سازمان، در سه مقوله مشخص، یعنی اثر بخشی و کارآمدی عملیات، گزارشگری قابل اتکا و رعایت قوانین و مقررات، به وجود می آورند. در ایالات متحده امریکا، قانون ساربینز - اوکسلی، مصوب سال ۲۰۰۲، قانونگذار، مسئولیت طراحی، حفظ و نگهداری و اجرای مؤثر و کارآمد کنترل داخلی را بر دوش مدیریت ارشد به ویژه، مدیر ارشد اجرایی (مدیر عامل) و مدیر ارشد مالی، قرار داده است. برای اجرا و رعایت کامل این قانون کمیسیون بورس اوراق بهادار ایالات متحده، مدیر ارشد اجرایی و مدیر ارشد مالی در شرکتهای تجاری عمومی (شرکتهای سهامی عام) را موظف کرده است تا در خصوص کفایت طراحی و اثر بخشی اجرای کنترل داخلی حاکم بر گزارشگری مالی^{۱۷}، به عنوان بخشی از مدارک مربوط به صورتهای مالی سالانه، قابل ارائه به کمیسیون بورس اوراق بهادار و همچنین گزارش تغییرات اساسی در کنترل داخلی حاکم بر گزارشگری مالی، حسب مورد، بر مبنا و همراه بر گزارشات سه ماهه، اظهار نظر خود را ارائه نمایند. (حیدری، ۱۳۹۵)

پیشینه داخلی

حیدری (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر کنترل های داخلی غیر مؤثر بر عملکرد شرکت پرداخته است. در این پژوهش با توجه به اهمیت موجودی های کالا در عملیات شرکت از آن به عنوان معیار عملکرد شرکت استفاده شده است. برای بررسی این موضوع ازداده های ۱۳۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ استفاده شده است نتایج پژوهش نشان می دهد که ضعف های کنترل داخلی موجودی ها بر عملکرد شرکت تأثیر معنی داری دارد.

رحیمی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر افشای ضعف کنترلهای داخلی پرداخته است بدین منظور داده های ۸۶ شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ مورد بررسی قرار گرفته است. نشان می دهد که مهمترین عوامل مؤثر بر ضعف در افشای کنترلهای داخلی، کیفیت گزارشگری مالی، حاکمیت شرکتی، ساختار مالکیتی، اندازه شرکت و اهرم مالی می باشد. نتایج این تحقیق نشان داده است که بین افشای ضعف کنترلهای داخلی و ضریب واکنش ارتباط منفی و معناداری وجود دارد به عبارتی با افزایش ضعف در کنترلهای داخلی ضریب واکنش سود کاهش می یابد.

بادآورنندی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «ارتباط هزینه های نمایندگی و سلب منافع سهامداران اقلیت با تاکید بر نقش کیفیت گزارشگری مالی» به این نتیجه رسیدند که بین هزینه های نمایندگی و سلب منافع سهامداران اقلیت، ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. همچنین نتایج نشان می دهد که کیفیت گزارشگری مالی بر ارتباط بین هزینه های نمایندگی و سلب منافع سهامداران اقلیت شرکت ها، تأثیر معنادار و منفی دارد.

مهرپرور (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «رابطه ارتباطات سیاسی و هزینه نمایندگی شرکت با توجه به نقش تعدیلی کیفیت حسابرسی» به این نتیجه رسید که بین ارتباطات سیاسی و هزینه نمایندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، کیفیت حسابرسی رابطه بین ارتباطات سیاسی و هزینه نمایندگی را تعدیل می کند.

¹⁷.internal control over financial reporting (icfr)

پیشینه خارجی

آمو و همکاران^{۱۸} (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی رابطه بین ضعف کنترل داخلی و مدیریت سود واقعی پرداختند بدین منظور از داده های مربوط به ۱۸۲۴ شرکت تولیدی در بازه زمانی ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۱ استفاده کردند و برای مدیریت سود واقعی از معیارهای جریان وجه نقد عملیاتی غیرعادی، هزینه هایاختیاری غیر عادی و هزینه های تولید غیر عادی استفاده کردند. آنها دریافتند که رابطه منفی بین ضعف کنترل داخلی جریان وجه نقد عملیاتی غیر عادی وجود دارد همچنین رابطه مثبت بین ضعف کنترل داخلی و هزینه تولید غیر عادی وجود دارد. نتایج حاکی از آن است که کارخانه های تولیدی دارای ضعف کنترل داخلی عمدتاً، از تولید و تخفیف بیش از حد برای مدیریت فعالیت های عملیاتی جهت رسیدن به اهداف سود استفاده می کنند یافته ها نشان می دهد که مدیریت سود واقعی با کاهش ضعف کنترل داخلی می تواند کاهش پیدا کند.

شوویل (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «تأثیر مکانیسم های راهبری شرکتی داخلی و خارجی بر هزینه های نمایندگی» از طریق تحلیل اطلاعات شرکت های پذیرفته شده در بورس فرانکفورت در طی دوره زمانی ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱ به این نتیجه رسید که موسسه حسابرسی متخصص در صنعت، موسسه حسابرسی بزرگ، حق الزحمه حسابرسی غیر عادی، مالکیت مدیریتی و پاداش مدیریت بر سطح هزینه های نمایندگی شرکت تأثیر منفی و معناداری دارند. در حالی کهف وجود کمیته حسابرسی بر هزینه های نمایندگی شرکت تأثیر معناداری ندارد.

جی و همکاران^{۱۹} (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «ریسک کنترل داخلی و هزینه نمایندگی: شواهدی از چین» به این نتیجه رسیدند که بین ضعف کنترل داخلی و هزینه نمایندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بررسی های بیشتر نشان می دهد که بین ضعف کنترل داخلی غیر مرتبط با گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد در حالی که بین ضعف کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه:

فرضیه اصلی: ریسک کنترل داخلی بر مشکلات نمایندگی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی ۱: ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی ۲: ریسک کنترل داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر معناداری دارد.

۳. روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر، رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون، تعیین می نماید. جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که طی یک دوره زمانی ۷ ساله از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار گرفت و برای تعیین نمونه آماری، از روش حذف سیستماتیک استفاده شد و شرکت های جامعه آماری که شرایط زیر را دارا باشند به عنوان نمونه آماری انتخاب و مابقی حذف شدند.

۱. سال مالی شرکت منتهی به تاریخ پایان اسفند ماه هر سال باشد و شرکت در دوره بررسی تغییر سال مالی نداشته باشند.

¹⁸. Amoah et al

¹⁹ - Je et al.

۲. شرکت‌های تحت بررسی جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ و واسطه‌گری مالی نباشند.

۳. اطلاعات و داده‌های آنها در دسترس باشد.

۴. معاملات سهام شرکت به طور مداوم در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته باشد و توقف معاملاتی بیش از سه ماه در مورد سهام یاد شده اتفاق نیفتاده باشد. داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، از بانک اطلاعاتی «ره آورد نوین» استخراج شده است.

بنابراین تعداد ۱۳۵ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شدند که ۹۴۵ سال شرکت را شامل می‌شود. در این پژوهش اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعه کتابخانه‌ای، نرم افزار ((ره آورد نوین)) و سایت اینترنتی ((مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار)) گردآوری شده است. جمع آوری اطلاعات از تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام می‌شود. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی میانگین و میانه و شاخص پراکندگی انحراف معیار استفاده شده است و در بخش آمار استنباطی، جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی استفاده گردید. با استفاده از داده‌های ترکیبی می‌توان به دو روش، مدل‌های رگرسیونی را تخمین زد (تلفیقی و پانل). به منظور تعیین روش تخمین از آزمون F لیمر استفاده گردید و در صورت استفاده از روش پانل، می‌توان به یکی از دو صورت مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی انجام گیرد که به منظور تشخیص نوع مدل، از آزمون هاسمن استفاده گردید. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج نتایج پژوهش، از نرم افزارهای Excel و Eviews#۱۰ استفاده می‌گردد.

برای آزمون فرضیه از مدل آماری زیر استفاده شده است:

به پیروی از جی و همکاران (۲۰۱۹) به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های زیر بهره گرفته می‌شود:

مدل مربوط به آزمون فرضیه فرعی ۱:

رابطه (۱)

$$AP_{it} = \beta_0 + \beta_1 DISWEAK_FIN_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 LOSS_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 GROWTH_{it} + \beta_7 RETURN_DEV_{it} + \beta_8 TURNOVER_A_{it} + \beta_9 TURNOVER_I_{it} + \beta_{10} AGE_{it} + \beta_{11} BRDSIZE_{it} + \beta_{12} BRDIND_{it} + \beta_{13} DUALITY_{it} + \beta_{14} TOP3_{it} + \beta_{15} INSTITUTE_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل مربوط به آزمون فرضیه فرعی ۲:

رابطه (۲)

$$AP_{it} = \beta_0 + \beta_1 DISWEAK_NONFIN_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 LOSS_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 GROWTH_{it} + \beta_7 RETURN_DEV_{it} + \beta_8 TURNOVER_A_{it} + \beta_9 TURNOVER_I_{it} + \beta_{10} AGE_{it} + \beta_{11} BRDSIZE_{it} + \beta_{12} BRDIND_{it} + \beta_{13} DUALITY_{it} + \beta_{14} TOP3_{it} + \beta_{15} INSTITUTE_{it} + \varepsilon_{it}$$

۳-۸. روش اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته:

مشکلات نمایندگی (AP): به پیروی از رشید (۲۰۱۵) و شوویل (۲۰۱۸) در این پژوهش به منظور اندازه‌گیری هزینه‌های نمایندگی از معیار تعامل فرصت رشد و جریان وجوه نقد آزاد (FCF*Growth) استفاده می‌شود جریان وجوه نقد آزاد و فرصت‌های رشد به صورت زیر محاسبه می‌شود:

رابطه (۲)

$$FCF_{it} = \frac{NIBD_{it} - TAX_{it} - INT_{it} - OSDIV_{it} - PSDIV_{it}}{TA_{it-1}}$$

FCF_{it} = جریان وجوه نقد آزاد شرکت i در سال t

$NIBD_{it}$ = سود عملیاتی قبل از استهلاک شرکت i در سال t

TAX_{it} = مالیات بر درآمد شرکت i در سال t

INT_{it} = هزینه بهره بدهی های بلندمدت و کوتاه مدت شرکت i در سال t

$OSDIV_{it}$ = کل سود سهام پرداختی به سهامداران عادی شرکت i در سال t

$PSDIV_{it}$ = سود سهام پرداختی به سهامداران ممتاز شرکت i در سال t

TA_{it-1} = ارزش دفتری کل دارایی های شرکت i در سال $t-1$.

رابطه (۳)

$$Growth_{it} = \frac{Market\ Value_{it}}{Book\ Value_{it}}$$

$Growth_{it}$ = فرصت های رشد شرکت i در سال t

$Market\ Value_{it}$ = ارزش بازار سهام شرکت در سال t

$Book\ Value_{it}$ = ارزش دفتری سهام شرکت در سال t

متغیرهای مستقل:

ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی ($DISWEAK_FIN$): ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی، یک متغیر ساختگی می باشد بدین صورت که اگر شرکت حداقل یک ضعف مرتبط با گزارشگری مالی در سیستم کنترل داخلی داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می شود (بالسام و همکاران، ۲۰۱۸).

ریسک کنترل داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی ($DISWEAK_NONFIN$): ریسک کنترل داخلی غیر مرتبط با گزارشگری مالی، یک متغیر ساختگی می باشد بدین صورت که اگر شرکت حداقل یک ضعف غیر مرتبط با گزارشگری مالی در سیستم کنترل داخلی داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می شود (بالسام و همکاران، ۲۰۱۸).

متغیرهای کنترلی:

بازده دارایی ها (ROA): از طریق تقسیم سود خالص بر کل دارایی ها اندازه گیری می شود.

زیان ($LOSS$): در صورتی که شرکت دارای زیان باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر تعلق می گیرد.

اندازه شرکت ($SIZE$): از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی ها اندازه گیری می شود.

اهرم مالی (LEV): از طریق تقسیم کل بدهی ها بر کل دارایی ها اندازه گیری می شود.

رشد فروش ($GROWTH$): از طریق تقسیم تفاوت فروش سال جاری و سال قبل بر فروش سال قبل بدست می آید.

نوسان پذیری بازده سهام ($RETURN_DEV$): از طریق انحراف معیار بازده ماهانه سهام در طی ۱۲ ماه سال مالی اندازه گیری می شود.

گردش حسابهای دریافتی ($TURNOVER_A$): از طریق تقسیم کل حسابهای دریافتی بر کل فروش اندازه گیری می شود.

گردش موجودی کالا ($TURNOVER_I$): از طریق تقسیم موجودی کالا بر بهای تمام شده کالای فروش رفته اندازه گیری می شود.

عمر شرکت (AGE): نشان دهنده تعداد سال های فعالیت شرکت از تاریخ تأسیس تا سال جاری می باشد

اندازه هیأت مدیره (BRDSIZE): نشان دهنده تعداد اعضای هیأت مدیره شرکت می باشد.

استقلال هیأت مدیره (BRDIND): از طریق تقسیم اعضای غیر موظف هیأت مدیره بر کل تعداد اعضای هیأت مدیره می باشد.

دوگانگی وظیفه مدیر عامل (DUALITY): در صورتی که رئیس هیأت مدیره و مدیر عامل یک شخص باشند عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

تمرکز مالکیت (TOP3): از طریق جمع درصد مالکیت سه سهامدار عمده شرکت بدست می آید.

مالکیت نهادی (INSTITUTE): از طریق تقسیم تعداد سهام تحت تملک سهامداران نهادی بر کل تعداد سهام منتشره شرکت بدست می آید.

۴. یافته های پژوهش

آمار توصیفی

در یک جمع بندی با استفاده مناسب از آمار توصیفی می توان ویژگی های یک دسته از اطلاعات را بیان کرد. پارامترهای مرکزی و پراکندگی به همین منظور به کار می روند. کارکردهای این معیارها این است که می توان خصوصیات اصلی مجموعه ای از داده ها را به صورت یک عدد بیان کنند و بدین ترتیب افزون بر آن که به فهم بهتر نتایج یک آزمون کمک می کنند، مقایسه نتایج آن آزمون را با آزمون ها و مشاهدات دیگر نیز تسهیل می نماید.

جدول ۱: آمار توصیفی

نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
مشکلات نمایندگی	AP	945	6.394	6.254	9.188	4.159	1.305
ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی	DISWEAK_FIN	945	0.319	0	1	0	0.466
ریسک کنترل داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی	DISWEAK_NONFIN	945	0.127	0	1	0	0.333
بازده دارایی ها	ROA	945	0.104	0.088	0.341	-0.081	0.111
زیان	LOSS	945	0.123	0	1	0	0.328
اندازه شرکت	SIZE	945	14.264	14.139	17.055	12.018	1.297
اهرم مالی	LEV	945	0.587	0.605	0.904	0.230	0.189
رشد فروش	GROWTH	945	0.217	0.175	0.917	-0.300	0.330
نوسان پذیری بازده سهام	RETURN_DEV	945	6.416	5.437	17.245	1.124	4.294
گردش حسابهای دریافتی	TURNOVER_A	945	0.381	0.276	1.211	0.019	0.325
گردش موجودی کالا	TURNOVER_I	945	0.436	0.388	1.182	0.070	0.294
عمر شرکت	AGE	945	41.200	44	67	14	12.378
اندازه هیأت مدیره	BRDSIZE	945	5.02	5	7	4	0.236
استقلال هیأت مدیره	BRDIND	945	0.617	0.6	1	0	0.132
دوگانگی وظیفه مدیر عامل	DUALITY	945	0.508	1	1	0	0.500
تمرکز مالکیت	TOP3	945	0.506	0.510	0.990	0.14	0.222
مالکیت نهادی	INSTITUTE	945	0.569	0.570	0.890	0.210	0.140

در جدول (۱) برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها، شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات و انحراف معیار ارائه شده است. نتایج نشان می دهد که در شرکت های مورد بررسی متوسط بازده دارایی ها ۱۰,۴ درصد می باشد که با توجه به انحراف معیار (۱۱,۱ درصد) از نوسان پذیری نسبتاً بالایی برخوردار است. میانگین اهرم مالی ۰,۵۸۷ می باشد که نشان دهنده این است که ۵۸,۷ درصد منابع مالی شرکت از طریق بدهی تأمین مالی شده است. میانگین مالکیت نهادی ۰,۵۶۹ می باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۵۶,۹ درصد سهام شرکت تحت تملک سهامداران نهادی می باشد. میانگین متغیر زیان ۰,۱۲۳ می باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۱۲,۳ درصد شرکت های مورد بررسی، زیان ده هستند.

آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

با توجه به دلایل مطروحه در فصل سوم داده های این پژوهش از نوع ترکیبی می باشد؛ اما قبل از تخمین مدل ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون F لیمر استفاده شده است. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵٪ باشد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵ درصد است، برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده می شود. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل "اثرات تصادفی" و "اثرات ثابت" می تواند انجام گیرد. برای تعیین اینکه از کدام مدل استفاده شود از آزمون هاسمن استفاده گردیده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۵ درصد است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۵ درصد است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده شده است. همانطور که در جدول (۲) منعکس گردیده، احتمال F لیمر هر دو مدل پژوهش بیشتر از ۵ درصد می باشد لذا برای تخمین هر دو مدل از روش تلفیقی استفاده می شود. در ضمن با توجه به اینکه به منظور تخمین مدل ها از روش تلفیقی استفاده می شود در هیچ کدام از مدل ها نیازی به انجام آزمون هاسمن وجود ندارد.

جدول (۲): نتایج حاصل از آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

مدل	آزمون	آماره	احتمال	نتیجه
اول	F لیمر	1.2514	0.2473	روش تلفیقی
	هاسمن	با توجه به نتایج آزمون F لیمر نیازی به انجام آزمون هاسمن وجود ندارد		
دوم	F لیمر	1.3038	0.2157	روش تلفیقی
	هاسمن	با توجه به نتایج آزمون F لیمر نیازی به انجام آزمون هاسمن وجود ندارد		

بررسی مانایی متغیرهای پژوهش

یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و کواریانس آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدأ زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس تغییری نکند، در آن صورت متغیر ماناست و در غیر این صورت متغیر، نامانا خواهد بود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آنها "در سطح" کمتر از ۵٪ می باشد فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در صورتیکه بیشتر از ۵٪ باشد، نامانا است. نتایج آزمون مانایی در

جدول (۳) درج گردیده است. بر اساس آزمون «لین، لین و چو»^{۲۰} چون مقدار احتمال همه متغیرها کمتر از ۵٪ بوده است، همه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی در دوره پژوهش در سطح پایا^{۲۱} بوده‌اند پایایی بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرهای پژوهش در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. همانگونه که در جدول (۳) ملاحظه می‌شود همه متغیرها مانا هستند و نیازی به آزمون هم‌جمعی^{۲۲} وجود ندارد؛ بنابراین مشکل رگرسیون کاذب در ضرایب برآوردی وجود نخواهد داشت در رگرسیون کاذب معنی‌دار ضرایب به صورت کاذب است.

جدول (۳): نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نتایج	لین، لین و چو		نماد	متغیرها
	احتمال	آماره		
مانا	0.0000	-55.4208	AP	مشکلات نمایندگی
مانا	0.0000	-4.4609	DISWEAK_FIN	ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی
مانا	0.0000	-4.5917	DISWEAK_NONFIN	ریسک کنترل داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی
مانا	0.0000	-12.9141	ROA	بازده دارایی‌ها
مانا	0.0001	-3.7079	LOSS	زیان
مانا	0.0000	-7099.45	SIZE	اندازه شرکت
مانا	0.0000	-۲۸۸۵۷۸	LEV	اهرم مالی
مانا	0.0000	-18.0068	GROWTH	رشد فروش
مانا	0.0000	-8.8896	RETURN_DEV	نوسان پذیری بازده سهام
مانا	0.0000	-1.5404	TURNOVER_A	گردش حسابهای دریافتی
مانا	0.0000	-23.8073	TURNOVER_I	گردش موجودی کالا
مانا	0.0000	-8.4977	AGE	عمر شرکت
مانا	0.0000	-6.4561	BRDSIZE	اندازه هیأت مدیره
مانا	0.0000	-24.7676	BRDIND	استقلال هیأت مدیره
مانا	0.0000	-19.4335	DUALITY	دوگانگی وظیفه مدیر عامل
مانا	0.0000	-91.1689	TOP۲	تمرکز مالکیت
مانا	0.0000	-27.7854	INSTITUTE	مالکیت نهادی

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه فرعی ۱: ریسک کنترلی داخلی مرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر معناداری دارد. به منظور آزمون این فرضیه از نتایج تخمین مدل ارائه شده در جدول (۴) بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی‌داری) F برابر ۰,۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود، یعنی مدل معنی‌دار است. مقدار آماره دوربین-واتسون ۱,۸۱۰ می‌باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها را نشان می‌دهد. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد، تقریباً ۵۸,۱۸ درصد تغییرات متغیر

²⁰ - Levin, Lin & Chu.

²¹ - Stationarity

²² - Cointegration test

وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می شوند. در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی، ۰.۱۸۹۱۵ بوده که نشان دهنده تأثیر مثبت ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی می باشد که با توجه به آماره t ضریب متغیر ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شد؛ یعنی ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول (۴): نتایج تخمین مدل اول پژوهش

متغیر وابسته: مشکلات نمایندگی					
متغیر	نماد	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	C	۷.۶۶۷۹۶۸	۱.۵۲۰۱۵۱	۵.۰۴۴۲۱۵	۰.۰۰۰۰
ریسک کنترل داخلی مرتبط با گزارشگری مالی	DISWEAK_FIN	۰.۱۸۹۱۵	۰.۰۰۵۳۴۲	۳.۵۴۰۷۰۳	۰.۰۰۰۴
بازده دارایی ها	ROA	-۰.۴۴۴۶۱۶	۰.۰۹۷۴۴۱	-۴.۵۶۲۹۳۶	۰.۰۰۰۰
زیان	LOSS	۰.۰۰۰۴۲۶	۰.۰۱۹۳۳۰	۰.۰۲۲۰۵۷	۰.۹۸۲۴
اندازه شرکت	SIZE	۰.۸۰۱۱۱۹	۰.۲۲۶۲۰۱	۳.۵۴۱۶۳۳	۰.۰۰۰۴
اهرم مالی	LEV	۰.۱۴۲۰۵۳	۰.۰۴۱۳۳۳	۳.۴۳۶۷۵۹	۰.۰۰۰۶
رشد فروش	GROWTH	۰.۱۸۲۸۴۳	۰.۰۱۹۹۵۵	۹.۱۶۲۸۶۴	۰.۰۰۰۰
نوسان پذیری بازده سهام	RETURN_DEV	۰.۰۴۵۷۸۴	۰.۰۱۹۰۵۵	۲.۴۰۲۶۷۴	۰.۰۱۷۲
گردش حسابهای دریافتی	TURNOVER_A	۰.۰۹۵۳۲۷	۰.۰۳۰۲۷۸	۳.۱۴۸۴۲۴	۰.۰۰۱۹
گردش موجودی کالا	TURNOVER_I	۰.۰۴۵۱۰۵	۰.۰۱۹۵۰۷	۲.۳۱۲۲۶۱	۰.۰۲۱۰
عمر شرکت	AGE	۰.۰۰۰۳۸۷	۰.۰۰۰۲۸۴	۱.۳۶۳۹۲۵	۰.۱۷۲۹
اندازه هیأت مدیره	BRDSIZE	-۰.۰۰۵۸۴۶	۰.۰۱۶۹۴۳	-۰.۳۴۵۰۴۰	۰.۷۳۰۱
استقلال هیأت مدیره	BRDIND	-۰.۰۲۷۵۳۸	۰.۰۱۲۷۶۴	-۲.۱۵۷۵۶۶	۰.۰۳۱۲
دوگانگی وظیفه مدیر عامل	DUALITY	۰.۰۰۰۷۵۱	۰.۰۰۴۰۴۳	۰.۱۸۵۸۵۶	۰.۸۵۲۶
تمرکز مالکیت	TOP۳	-۰.۵۵۵۱۳۱	۰.۱۶۹۵۹۸	-۳.۲۷۳۲۲۲	۰.۰۰۱۱
مالکیت نهادی	INSTITUTE	-۰.۳۹۷۴۱۵	۰.۱۰۵۴۰۹	-۳.۷۷۰۲۲۳	۰.۰۰۰۲
ضریب تعیین		58.19%			
ضریب تعیین تعدیل شده		58.18%			
دوربین-واتسون		1.810			
آماره F		398.130			
احتمال (آماره F)		0.0000			

فرضیه فرعی ۲: ریسک کنترلی داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر معناداری دارد. به منظور آزمون این فرضیه از نتایج تخمین مدل ارائه شده در جدول (۵) بهره گرفته شده است. مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر ۰,۰۰۰۰ بوده و چون این مقدار کمتر از ۰,۰۵ است، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود، یعنی مدل معنی دار است. مقدار آماره دوربین-واتسون ۱,۸۰۵ می باشد که این مقدار، عدم وجود خود همبستگی خطاها را نشان می دهد. نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می دهد، تقریباً ۵۸,۹۸ درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می شوند. در حالت کلی نتایج نشان می دهد که ضریب متغیر ریسک کنترل داخلی غیر مرتبط با گزارشگری مالی، ۰,۰۱۶۹۰۵ بوده که نشان دهنده تأثیر مثبت ریسک کنترل داخلی غیر مرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی می باشد که با توجه به آماره t ضریب متغیر ریسک کنترل داخلی غیر مرتبط با گزارشگری مالی در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار می باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه ۳ را تأیید شده تلقی کرد این موضوع نشان دهنده این است که ریسک کنترل داخلی غیر مرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول (۵): نتایج تخمین مدل دوم پژوهش

متغیر وابسته: مشکلات نمایندگی					
متغیر	نماد	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره t	احتمال
مقدار ثابت	C	۷,۶۸۳۴۱۱	۱,۵۱۳۷۹۰	۵,۰۷۵۶۱۲	۰,۰۰۰۰
ریسک کنترل داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی	DISWEAK_NONFIN	۰,۰۱۶۹۰۵	۰,۰۰۵۳۳۴	۳,۱۶۹۱۳۱	۰,۰۰۱۸
بازده دارایی ها	ROA	-۰,۴۲۸۰۴۲	۰,۰۰۹۶۵۹۰	-۴,۴۳۱۵۵۲	۰,۰۰۰۰
زیان	LOSS	۰,۰۰۰۸۸۱	۰,۰۰۱۹۲۷۵	۰,۰۴۵۷۰۸	۰,۹۶۳۶
اندازه شرکت	SIZE	۰,۸۳۰۶۸۳	۰,۲۳۰۴۷۱	۳,۶۰۴۲۸۱	۰,۰۰۰۳
اهرم مالی	LEV	۰,۱۳۵۳۱۱	۰,۰۴۱۲۶۷	۳,۲۷۸۸۸۴	۰,۰۰۱۱
رشد فروش	GROWTH	۰,۱۸۶۱۴۰	۰,۰۱۸۸۷۲	۹,۸۶۳۱۱۹	۰,۰۰۰۰
نوسان پذیری بازده سهام	RETURN_DEV	۰,۰۴۶۲۴۵	۰,۰۲۰۰۲۷	۲,۳۰۹۱۳۸	۰,۰۲۱۹
گردش حسابهای دریافتی	TURNOVER_A	۰,۰۸۰۱۱۳	۰,۰۳۳۸۴۴	۲,۳۶۷۱۴۱	۰,۰۱۸۸
گردش موجودی کالا	TURNOVER_I	۰,۰۴۴۳۹۹	۰,۰۲۰۷۶۶	۲,۱۳۸۰۱۶	۰,۰۳۲۸
عمر شرکت	AGE	۰,۰۰۰۴۷۳	۰,۰۰۰۲۷۹	۱,۶۹۸۹۲۰	۰,۰۸۹۷
اندازه هیأت مدیره	BRDSIZE	-۰,۰۰۸۹۴۷	۰,۰۱۵۲۳۵	-۰,۵۸۷۲۲۲	۰,۵۵۷۲
استقلال هیأت مدیره	BRDIND	-۰,۰۲۷۳۳۳	۰,۰۱۲۸۵۷	-۲,۱۲۵۹۷۵	۰,۰۳۳۸
دوگانگی وظیفه مدیر عامل	DUALITY	۰,۰۰۰۸۱۴	۰,۰۰۳۷۱۴	۰,۲۱۹۰۱۶	۰,۸۲۶۷
تمرکز مالکیت	TOP۳	-۰,۵۲۸۴۰۴	۰,۲۰۹۳۵۸	-۲,۵۲۳۹۲۲	۰,۰۱۲۰
مالکیت نهادی	INSTITUTE	-۰,۳۷۹۳۹۳	۰,۱۷۶۹۹۱	-۲,۱۴۳۵۷۲	۰,۰۳۲۶
ضریب تعیین		59.19%			
ضریب تعیین تعدیل شده		58.98%			
دوربین-واتسون		1.805			
آماره F		408.198			
احتمال (F آماره)		0.0000			

۵. بحث و نتیجه گیری

به طور خلاصه یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که ریسک کنترلی داخلی مرتبط با گزارشگری مالی و ریسک کنترلی داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر مثبتی دارند. این یافته ها را می توان این گونه تفسیر کرد که ضعف در کنترل داخلی به صورت ضعف در جزء یا اجزای کنترل داخلی و اصول مربوط به نحوی که احتمال دستیابی واحد تجاری به اهداف خود را کاهش دهد تعریف می شود شرکتهایی که کنترلهای داخلی خود را با تدبیر طراحی و اجرا می کنند می توانند از معضلاتی که در صورت نبود این کنترل ها پدید خواهد آمد، جلوگیری نمایند. کنترلهای داخلی اثربخش نه تنها بر عملیات واحد تجاری، بلکه بفرایند حسابرسی مستقل، کیفیت اطلاعات و کاهش هزینه ها تأثیر می گذارد حسابرسان مستقل با آگاهی از نقاط ضعف موجود در کنترل های داخلی برنامه ریزی حسابرسی خود را متناسب با آن شرایط تنظیم می کنند کیفیت کنترل های داخلی شرکت مورد رسیدگی و کفایت یا عدم کفایت آن بیش از هر عامل دیگری تعیین کننده نحوه رسیدگی حسابرسان است. چنانچه کنترل های داخلی موثر باشد آنگاه حسابرسان به صحت سوابق حسابداری مربوط اعتماد کرده و در نتیجه با کار نسبتاً کمتری قادر به اظهارنظر گردند. کنترل های داخلی موثر، شرکت را در حفاظت دارایی و ثبت صحیح و کامل معاملات یاری نموده و کاهش حجم رسیدگی ها و در نتیجه کاهش مشکلات نمایندگی را نیز بدنبال خواهد داشت. یافته های فرضیه ها نشان می دهد که ریسک کنترل داخلی، ریسک کنترلی داخلی مرتبط با گزارشگری مالی و ریسک کنترلی داخلی غیرمرتبط با گزارشگری مالی بر مشکلات نمایندگی تأثیر مثبتی دارد. بر این اساس پیشنهاد می شود، شرکتهای جهت کاهش مشکلات نمایندگی، با دقت در اعمال کنترل داخلی، ریسک کنترل داخلی را کاهش دهند. هرچه این ریسک کمتر شود اطمینان حسابرسان در برنامه ریزی حسابرسی بیشتر و کاهش هزینه نمایندگی و مشکلات نمایندگی را به همراه خواهد داشت.

به منظور انجام پژوهش های آتی در ارتباط با این پژوهش، موضوعات زیر پیشنهاد می شود:

الف- تأثیر ریسک کنترل داخلی بر کیفیت سود با تأثیر بر نقش عدم تقارن اطلاعاتی

ب- تأثیر ریسک کنترل داخلی بر ضریب واکنش سود با تأکید بر شفافیت اطلاعاتی

ج- تأثیر ریسک کنترل داخلی بر استراتژی های مدیریت سود

۶. منابع

- ۱- بادآور نهندي، یونس، نظاری ابر، فیروز، دهقان رقیه. (۱۳۹۸). ارتباط هزینه های نمایندگی و سلب منافع سهامداران اقلیت با تأکید بر نقش کیفیت گزارشگری مالی، دوره ۹، شماره ۲، ص ۲۴-۱
- ۲- حاجیه، زهره، محمدحسین نژاد، سهیلا. (۱۳۹۴). عوامل تأثیرگذار بر نقاط ضعف بااهمیت کنترل داخلی نمونه ای از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲۶، صص ۱۱۹-۱۳۷.
- ۳- حیدری، فرشته (۱۳۹۵) " تأثیر کنترل های داخلی غیر موثر بر حق ازحمله حسابرسی ". پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- ۴- رحیمی، حسین. (۱۳۹۷). " بررسی عوامل موثر بر افشا ضعف کنترل داخلی "پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس دانشکده اقتصاد و مدیریت.

۵- سازمان بورس اوراق بهادار. (۱۳۹۱). دستورالعمل کنترل های داخلی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران، تهران.

۶- صادقی، رضا (۱۳۷۶) " بررسی تاثیر نامه مدیریت حسابرسان مستقل بر سیستم کنترل داخلی شرکت مورد رسیدگی " پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

۷- نمازی، محمد. (۱۳۸۴). بررسی کاربردهای تئوری نمایندگی در حسابداری مدیریت. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲: ۱۶۴-۱۴۷.

۸- نوروش، ایرج، کرمی، غلامرضا، وافی ثانی، جلال. (۱۳۸۸). بررسی سازوکارهای نظام راهبری شرکت و هزینه های نمایندگی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری، شماره ۱، ص ۴-۲۷.

۹- مهرپرور، متینه، معطوفی، علیرضا. (۱۳۹۸). رابطه ارتباطات سیاسی و هزینه نمایندگی شرکت باتوجه به نقش تعدیلی کیفیت حسابرسی، پژوهش حسابداری، دوره ۹، شماره ۲، ص ۳۴

10- Balsam. Steven, Wei Jiang, Bo Lu, (2012), Equity Incentives and Internal Control Weaknesses November 15, NO 48.,PP.1-34.

11- Bell, T., W. Landsman, B. Miller, and S. Yeh, (2002), "The Valuation Implications of Employee Stock Option Accounting for Profitable Computer Software Firms", The Accounting Review 77, PP. - 979 999.

12-Dey, A. (2008). Corporate governance and agency conflicts. Journal of Accounting Research, 46 (5): 1143-1181.

13-Elder, R.J., Zhang, Y., Zhou, J. and Zhou, N. (2009). "Internal control weaknesses and client risk management", Journal of Accounting, Auditing and Finance, Vol. 24, No. 4, pp. 543-579

14-Ferguson, Michael J, Gim Seow, and Danqing Young. (2004). «Nonaudit Services and Earnings Management: U.K. Evidence». Contemporary Accounting Research, Vol. 38.

15-Hogan, C.E. and M.S. Wilkins. 2008. Evidence on the audit risk model: do auditors increase audit fees in the presence of internal control deficiencies? Contemporary Accounting Research 25 (1): 219-242

16-Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs, and ownership structure. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=94043. [online]

17-Jensen, M. C. (1986). Agency costs of free cash flow, corporate finance, and takeovers. American Economic Review, 76(2): 323-329.

18-Jensen, M. C. 1993. The modern industrial revolution, exit and the failure of internal control system. Journal of Finance 48 (3): 831-880

19- Krishnan, R.D., D. Rama and Y. Zhang. 2008. Costs to comply with SOX Section 404. Auditing: A Journal of Practice and Theory 27: 169-186

20- Raghunandan and Rama 2006. SOX Section 404 material weakness disclosure and audit fees. Auditing: A Journal of Practice and Theory 25 (1): 99-114

21-Schäuble, J. (2019) "The impact of external and internal corporate governance mechanisms on agency costs", Corporate Governance: The International Journal of Business in Society, <https://doi.org/10.1108/CG-02-2019-0053>.

22- Yazawa Kenichi, Hossain Sarowar, Monroe Garys, (2019), "The Relationship between Audit Team Composition, Audit Fees, and Quality" A JOURNAL OF PRACTICE & THEORY Vol, 36, No. 3, pp. 115-135.

Impact of internal control risk on agency problems

Somayeh Abbasi 1
Maryam Safarpour *2
Farzin Khoshkar 3

Date of Receipt: 2021/07/23 Date of Issue: 2021/08/10

Abstract

The purpose of this study is the effect of internal control risk on agency problems. This study is a descriptive study in terms of applied purpose and in terms of nature with emphasis on correlation relations. The data required to calculate the research variables have been extracted from the "Rahavard Novin" database. In order to achieve this goal, 945 year-companies (135 companies for seven years) observations collected from the annual financial reports of companies listed on the Tehran Stock Exchange during the period 2012 to 2018 have been tested. To test the hypothesis Research regression models were used. Using composite data, regression models can be estimated in two ways (combined and panel). In order to determine the estimation method, F-Limer test was used and if the panel method is used, one of the two forms of fixed effects and random effects model can be performed. In order to determine the type of model, Hausman test was used. Findings show that internal control risk related to and unrelated to financial reporting has a positive and significant effect on agency problems.

Keywords

Internal Control Risk, agency problems

1. Master of Auditing student, Naser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran(abbasi.s@hnhk.ac.ir)
2. Teacher of accounting and management group, Naser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran (M.safarpour@hnhk.ac.ir)
3. Teacher of accounting and management group, Naser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran (f.khoshkar@hnhk.ac.ir)